

призвести до усвідомленої поведінки суспільства в складних умовах пандемії.

Список використаних джерел:

1. Статут Всесвітньої організації охорони здоров'я URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_599#Text (дата звернення 14.02.2021)
2. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України 19.11.1992р. *Відомості Верховної Ради України. 1993. № 4. Ст.19.*
3. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011р. *Відомості Верховної Ради України. 2011. № 32. Ст. 314.*
4. Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України 06.04.2000р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text> (дата звернення 18.02.2021)
5. Про забезпечення епідеміологічного та санітарного благополуччя населення : Закон України від 24.02.1994р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/4004-12> (дата звернення 18.02.2021)
6. Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 2.10.2012р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/5403-17> (дата звернення 18.02.2021)
7. Council of Europe, Respecting democracy, rule of law and human rights in the framework of the COVID-19 sanitary crisis: A toolkit for member states, Information Documents SG/Inf(2020)11. 7 April 2020. URL : <https://rm.coe.int/sg-inf-2020-11-respecting-democracy-rule-of-law-and-human-rights-in-th/16809e1f40> (дата звернення 18.02.2021)

Факас І.Б.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
Чернівецького юридичного інституту
Національного університету «Одеська юридична академія»*

**УЧАСТЬ ПРИСЯЖНИХ У ЗДІЙСНЕННІ
ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА**

Метою реформування будь-якого правового інституту є, передусім, його удосконалення та ефективне функціонування.

Одним із актуальних питань системи судоустрою є інститут присяжних, завдяки якому можливо забезпечити право народу безпосередньо брати участь у здійсненні правосуддя. Залучення присяжних до розгляду та вирішення окремих категорій цивільних справ зумовлюється соціальною важливістю останніх, але, як свідчить практика багатьох років, ефективність цього інституту в цивільному судочинстві залишається низькою.

У випадках, передбачених Цивільним процесуальним кодексом України, цивільні справи у судах першої інстанції розглядаються колегією у складі одного судді і двох присяжних, які при здійсненні правосуддя користуються всіма правами судді. Зазначене стосується справ окремого провадження. Цей вид провадження в цивільному судочинстві призначений для розгляду справ про підтвердження наявності або відсутності юридичних фактів, що мають значення для охорони прав та інтересів особи або створення умов для здійснення нею особистих немайнових чи майнових прав або підтвердження наявності чи відсутності неоспорюваних прав. Так, відповідно до пунктів 1, 3, 4, 9, 10 частини другої статті 293 ЦПК України, розгляд деяких категорій справ окремого провадження проводиться судом у складі одного судді і двох присяжних. Це такі категорії справ як: обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи; визнання фізичної особи безвісно відсутньою чи оголошення її померлою; усиновлення; надання особі психіатричної допомоги в примусовому порядку; примусова госпіталізація до протитуберкульозного закладу [1].

Вимоги до присяжного визначені Законом України «Про судоустрій і статус суддів» (ч. 1. ст. 65), так, присяжним може бути громадянин України, який досяг тридцятирічного віку і постійно проживає на території, на яку поширюється юрисдикція відповідного окружного суду, якщо інше не визначено законом [2]. Отже, обов'язковою умовою є громадянство України, а відповідно іноземці та особи без громадянства таким правом не наділені. Саме такою вимогою, на думку О.І. Ющик, забезпечується і гарантується дотримання принципу державного суверенітету і невтручання в діяльність

держави іноземних країн. При цьому немає значення, якого громадянства особа, стосовно якої відправляється правосуддя [4, с. 227]. У більшості зарубіжних країнах підтримується принцип залучення в якості присяжних осіб тих, які мають громадянство відповідної країни. Хоча у ФРН з метою забезпечення довіри до суду допускається участь іноземних громадян як присяжних осіб, які на законних підставах проживали на території країни понад 10 років та отримали активне виборче право на виборах до місцевих органів влади. Винятком є Англія, де для присяжних відсутнє посилення на англійське підданство і постійне проживання в країні не менше п'яти років, починаючи з тринадцятирічного віку [5, с. 11-12]. Заслуговує на увагу вимога, що стосується віку присяжного. Відповідно до Закону України «Про судоустрій та статус суддів» (ст. 65) присяжним може бути особа, яка досягла тридцятирічного віку, але вік не перевищує 65 років [2]. На сьогодні у Верховній Раді України зареєстровано та опрацьовується в Комітеті з питань правової політики Проект Закону України Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо удосконалення порядку залучення громадян України до участі у здійсненні правосуддя та формування списку присяжних №4191 від 05.10.2020 [3]. Цим законопроектом пропонується знизити вік можливого кандидата у присяжні до двадцяти п'яти років, а пункт 6 статті 65 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» виключити, чим надати право особі незалежно від віку бути обраним присяжним. Зниження віку можливого кандидата у присяжні з тридцяти років до двадцяти п'яти, на нашу думку, є недоцільним. Оскільки присяжні користуються всіма правами судді, то і віковий критерій має бути однаковим. Відповідно до ч.1 ст. 69 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» на посаду судді може бути призначений громадянин України, не молодший тридцяти років. Така вимога, на наш погляд, має бути збережена і щодо присяжного.

Що стосується граничного віку присяжних, які залучаються до виконання обов'язків у суді, погоджуємось із позицією О.І. Ющик, яка відзначає, що не можна обмежувати право особи на здійснення правосуддя в якості присяжного лише до шістдесяти п'яти років. Необхідно зазначити, що вік присяжного

має неабияке значення під час прийняття рішення в суді, оскільки набутий досвід, практика життя, стосунки в суспільстві впливають на осмислення обставин справи і винесення рішення [4, с. 228].

Відповідно до п.п. 1, 2 ст. 65 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» не включаються до списків присяжних громадяни, які визнані судом обмежено дієздатними або недієздатними, а також мають хронічні психічні чи інші захворювання, що перешкоджають виконанню обов'язків присяжного. На сьогодні законодавство не регулює питання увільнення від виконання обов'язків присяжного у разі, якщо особа, яка за станом здоров'я не може виконувати такі обов'язки під час розгляду справи у суді, що підтверджено медичним висновком. Проектом Закону України Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо удосконалення порядку залучення громадян України до участі у здійсненні правосуддя та формування списку присяжних № 4191 від 05.10.2020 [3] пропонується доповнити статтю 66 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» пунктом 3-1, який б передбачав, що голова суду увільняє від виконання обов'язків присяжного у разі, якщо особа, за станом здоров'я не може виконувати обов'язки присяжного, що підтверджено медичним висновком. Внесення такої зміни є доцільним, оскільки присяжний може захворіти під час розгляду справи у суді, що унеможливить його подальшу участь у розгляді та вирішенні цивільної справи.

Ще однією вимогою, відповідно до п.7 ч.2 ст. 65 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» є те, що не включається до списку присяжних особа, яка не володіє державною мовою [2]. Як слушно зауважує О.І. Ющик, ця вимога є необхідною у випадку залучення особи до здійснення правосуддя у якості присяжного. Цей критерій має важливе практичне значення, оскільки є випадки, коли громадяни (наприклад, в Чернівецькій області) не володіють мовою судочинства. В такому випадку вони не можуть бути залучені до участі в якості присяжного, оскільки не в змозі зрозуміти обставини справи, доводи заявника і заінтересованих осіб, свідків, висновки експертиз, запитання судді тощо. Нерозуміння

обставин справи, представлених доказів порушуватиме гарантію захисту та прийняте рішення, не відповідатиме інтересам підсудного, який має право на справедливе мотивоване судочинство [4, с. 225].

За даними судової статистики упродовж I півріччя 2019 року кількість справ окремого провадження, розглянутих за участю присяжних, становила 4,7 тис. [6]. Велика кількість справ окремого провадження за участю присяжних є додатковим свідченням важливого значення інституту присяжних у відправленні цивільного судочинства.

Присяжний зобов'язаний дотримуватися принципів винесення справедливого рішення з дотриманням засад і правил цивільного судочинства, його поведінка повинна відповідати нормам моралі та етики, виявляти повагу та гуманне ставлення до учасників процесу. Саме поведінка присяжного, його участь у судовому процесі буде показувати можливість винесення справедливого рішення, що, в свою чергу, буде підвищувати рівень довіри народу до правосуддя, забезпечувати впевненість суспільства в чесності та неупередженості суддів [4, с. 225-226].

Отже, для ефективного розгляду і вирішення цивільних справ за участю присяжних в Україні необхідно суттєво змінити ставлення суспільства до цього інституту. Чітке формулювання в законодавстві України вимог до особи, яка може бути кандидатом у присяжні, забезпечить нормальне функціонування цього інституту. Саме тому присяжним може бути громадянин України, який не лише відповідає законодавчо визначеним вимогам, а й дотримуватиметься засад і правил цивільного судочинства, норм моралі та етики, виявлятиме повагу та гуманне ставлення до учасників цивільного процесу.

Список використаних джерел:

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2004, № 40-41, 42, ст.492. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 19.02.2021).

2. Закон України «Про судоустрій та статус суддів» від 2 червня 2016 року № 1402- VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 19.02.2021).

3. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо удосконалення порядку залучення громадян України до участі у здійсненні правосуддя та формування списку присяжних №4191 від 05.10.2020 URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70124 (дата звернення: 19.02.2021).

4. Ющик О.І. Удосконалення інституту присяжних через призму особи присяжного / Olena Yuschyk. Problems of relationship constitute the legal status of convicts of persons, the legal status of human and the legal status of the citizen. Visegrad journal of human rights. №5. October. 2017. P. 225-230.

5. Ярчук Н.М. Проблеми і перспективи запровадження суду присяжних у системі судочинства України: зарубіжний досвід та вітчизняна практика Юридичний науковий електронний журнал. Випуск 1. 2014. С. 11-15.

6. Аналіз стану здійснення правосуддя при розгляді цивільних справ в I півріччі 2019 році. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Analiz_KCS_2019_1.pdf (дата звернення: 19.02.2021).

Борденюк О.В.

кандидат юридичних наук,

асистент кафедри цивільно-правових дисциплін

Чернівецького юридичного інституту

Національного університету «Одеська юридична академія»

ПЕРЕВАГИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ТА ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ АГРАРНИХ РОЗПИСОК В УКРАЇНІ

Сьогодні, наша держава знаходиться в таких економічних умовах, де швидкий і прибутковий бізнес, неможливо уявити без залучення в нього різного роду інвестицій і кредитування. Це стосується і агропромислового сектору, оскільки такі фактори як сезонність виробництва агропродукції, часовий проміжок між виробництвом та обігом продукції, потреба в запровадженні інноваційних технологій спричиняють додаткову необхідність залучення зовнішнього фінансування агробізнесу.

В Україні закінчився п'ятирічний проект, спрямований на запровадження та популяризацію аграрних розписок – інструмента, який мав покращити доступ малих та середніх